

AKADEMINĖS ETIKOS IR LYGIŲ GALIMYBIŲ UŽTIKRINIMAS MOKSLO RENGINIUOSE

ATMINTINĖ

2021 m. birželis

Atmintinės „Akademinės etikos ir lygių galimybių užtikrinimas mokslo renginiuose“ darbo grupės sudėtis:

Vilma Gabrieliūtė, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba

Doc. Violeta Keršulienė, Lietuvos universitetų rektorių konferencija

Gintarė Kručaitė, Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjunga

Jūratė Kučinskaitė, Žurnalistų etikos inspektorius tarnyba

Dr. Eglė Ozolinčiūtė, Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba

Dr. Aušra Tartilaitė-Paulauskienė, Lietuvos kolegijų direktorių konferencija

Doc. Kęstutis Vitkauskas, Lietuvos kolegijų direktorių konferencija

Atmintinę redagavo Ona Mickevičiūtė

TURINYS

IVADAS	3
ATMINTINĖJE VARTOJAMOS SĄVOKOS	4
DUOMENŲ APSAUGOS UŽTIKRINIMAS	5
REGISTRACIJA Į MOKSLO RENGINĮ	5
ASMENS DUOMENŲ APSAUGA	6
VAIZDO IR GARSO ĮRAŠYMAS	7
DUOMENŲ TVARKYMAS	7
AKADEMINĖS ETIKOS POLITIKA	9
INFORMACIJA APIE MOKSLO RENGINIO PARTNERIUS IR RĖMĖJUS	9
PADĖKŲ DALYVIAMS IR DALYVIŲ PAŽYMĖJIMŲ ĮTEIKIMAS	9
KVIETIMAS TEIKTI PRANEŠIMŲ SANTRAUKAS	10
MOKSLO DARBŲ LEIDYBA	10
PRANEŠIMŲ AUTORYSTĖ	11
LYGIŲ GALIMYBIŲ UŽTIKRINIMO POLITIKA IR PRIEINAMUMO STANDARTAS	12
PRIEINAMUMO UŽTIKRINIMAS	12
PRIEKABIAVIMO IR SEKSUALINIO PRIEKABIAVIMO PREVENCIJA	17
VEIKSMAI PATYRUS AR PASTEBĖJUS NETINKAMĄ ELGESĮ	18
BENDRAVIMO KULTŪRA	20
PADĖKOS IR SIMBOLINĖS DOVANOS	20
GRĮŽTAMASIS RYŠYS	20
SKLAIDA PO MOKSLO RENGINIO	21
VIRTUALŪS MOKSLO RENGINIAI	21
BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS	23
KITI NAUDINGI KONTAKTAI	24
LITERATŪRA	25

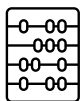
ĮVADAS

Lyderiaujančios pasaulinės mokslo bendruomenės savo misijose skelbia nuo akademinės etikos ir lygių galimybių neatsiejamus atvirojo mokslo principus – skatina mokslinius tyrimus ir skleidžia apie juos informaciją, atsižvelgiant į atvirojo mokslo filosofinius principus ir visuotinumą, atsakomybę apimant įvairovę ir laisvę. Mokslo renginių programose pabrėžiama akademinio sąžiningumo svarba¹.

Taip pat, be visos svarbios su mokslo renginiu susijusios informacijos, dalyviai supažindinami su lygių galimybių užtikrinimo politika ir prieinamumo standartu. Tokios tarptautinės organizacijos kaip Europos organizacijos tyrimų grupė (angl. EGOS), Europos piliečių mokslo asociacija (angl. *European Citizen Science Association*) ir kt. savo konferencijų kvietimuose deklaruoja netolerancijos priekabiavimui dėl lyties, lytinės tapatybės ir išraiškos, seksualinės orientacijos, negalios, fizinės išvaizdos, rasės, etninės priklausomybės, tautybės, amžiaus, religijos ar disciplinos politikas. Dažname tarptautiniame mokslo renginyje pabrėžiama pagarba įvairovėms ir kultūriniais skirtumams, informuojama apie priimtinius komunikavimo būdus ir aprangą (pvz., vengtina žargono; apranga turi būti santūri ir kt.)².

Lietuvoje tokio pobūdžio informacijos apie įvairaus tipo ir sričių mokslo renginių organizavimą stinginga, todėl siekiant mokslo renginių (ypač akademinės etikos ir lygių galimybių požiūriu) kokybės Akademinei etikai ir procedūrų kontrolieriaus ir Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybų iniciatyva buvo sukurta atmintinė, kurios tikslas – padėti mokslo ir studijų institucijoms organizuoti mokslo renginius pagal pasaulinio lygio mokslo renginių organizavimo geriausias praktikas. Atmintinė skirta mokslo renginių iniciatoriams, organizatoriams, administravimo funkcijas atliekantiems asmenims ir pan. Atmintinėje pateikiamos mokslo renginių organizavimo ir vykdymo rekomendacijos, mokslo renginių dalyvių (darbų) atrankos kriterijai, aktualios informacijos pateikimo rekomendacijos, asmens duomenų apsaugos pagrindiniai reikalavimai ir kita mokslo renginių organizatoriams aktuali informacija.

¹ Pvz., *Reward I Equator Conference 2020: Sharing Strategies for Research Improvement*. Konferencijos programa.
² *EGOS Diversity and Anti-Harassment Policy*, žiūrėta 2021 m. vasario 19 d., European Group for Organizational Studies, <https://www.egosnet.org/egos/about_egos/diversity_and_anti-harassment_policy>; *Safe space policy for ECSA 2020 conference*, žiūrėta 2021 m. sausio 14 d., European Citizen Science Association, <https://www.ecsa-conference.eu/ECSA_Safe_space_v1_2.pdf>.

ATMINTINĖJE VARTOJAMOS SĄVOKOS

Akademine etika – žr. Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 4 str. 2 d.

Asmens duomenys, asmens duomenų tvarkymas, duomenų valdytojas – sąvokos suprantamos taip, kaip tai nustatyta 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 94/46/EB (Bendras duomenų apsaugos reglamentas; toliau – BDAR)³.

Atsakingas asmuo – kompetentingas asmuo, budintis atvirojoje linijoje, atsakingas už susisiekimą su reikalingomis institucijomis ir pan.

Lygios galimybės – tarptautiniuose žmogaus ir piliečių teisių dokumentuose ir Lietuvos Respublikos įstatymuose įtvirtintų žmogaus teisių įgyvendinimas nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos (Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 2 str. 4 d.).

Mokslo renginiai – nacionalinės arba tarptautinės konferencijos, simpoziumai, mokslo draugijų / asociacijų kongresai, mokymai, seminarai ir kiti Lietuvoje organizuojami renginiai, kurių metu įvairiomis formomis pristatomi mokslinių tyrimų rezultatai ir (arba) plėtojamos įvairių disciplinų mokslinės diskusijos.

Prieinamumo standartas – vienas iš kokybiško mokslo renginio organizavimo kriterijų; renginio dalyviams aktualūs renginio pasiekiamumo ir prieinamumo užtikrinimo parametrai, kurių laikytis įsipareigoja renginio organizatorius.

Priekabiavimas – nepageidaujamas elgesys, kai siekiama įžeisti arba įžeidžiamas asmens orumas dėl jo asmens tapatybės bruožo ir siekiama sukurti arba sukuriama bauginanti, priešiška, žeminanti ar įžeidžianti aplinka.⁴

Renginio organizatorius – fizinis arba juridinis asmuo, organizuojantis tam tikrą mokslo renginį, pvz., konferenciją.

Renginio dalyvis – fizinis arba juridinis asmuo, turintis mokslo renginio organizatorių sutikimą, kvietimą arba leidimą tiesiogiai, nuotoliniu būdu arba pateikiant savo kūrinių renginio organizatoriams dalyvauti mokslo renginyje.

Seksualinis priekabiavimas – nepageidaujamas užgaulus, žodžiu, raštu ar fiziniu veiksniu išreikštas seksualinio pobūdžio elgesys su asmeniu, kai tokį elgesį lemia tikslas ar jo poveikis pakenkti asmens orumui, ypač sukuriant bauginančią, priešišką, žeminančią ar įžeidžiančią aplinką.⁵

³ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendras duomenų apsaugos reglamentas), žiūrėta 2021 m. kovo 21 d., <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679>>.

⁴ Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymas.

⁵ Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas.

DUOMENŲ APSAUGOS UŽTIKRINIMAS

REGISTRACIJA Į MOKSLO RENGINĮ

Registracijos į mokslo renginį metu rekomenduojama užtikrinti mokslo renginio prieinamumą tokiais būdais, kad būtų užkirstas kelias galimiems piktnaudžiavimams arba teisių pažeidimams.

Dėl šių priežasčių siūloma:

- užtikrinti ir kontroliuoti, kad į vieną mokslo renginį tas pats žmogus užsiregistruotų tik vieną kartą (taip pat tikrinti galimą parašų dubliavimą); be to, rekomenduojama identifikuoti besiregistruojančio asmens tapatybę, kad registruotis būtų įmanoma tik savo vardu;
- registracijos formoje paprašyti asmens sutikimo naudoti jo atvaizdus, užfiksuotus filmuotoje arba kitoje vaizdo medžiagoje (leisti fotografuoti, filmuoti) ir kt.;
- registracijos metu pasidomėti specifinės mitybos (išskirtinio meniu) poreikiu;
- pasidomėti specifiniais poreikiais dėl sveikatos arba negalios (judėjimo, regos, alergijų ir kt.);
- pasiteirauti, ar turima kitų specifinių poreikių, kuriuos reikėtų užtikrinti (pvz., sudaryti sąlygas pasimelsti ir pan.);
- identifikuoti skirtingų profilių dalyvių registracijas (autorių pranešėjų, bendraautorių, klausytojų ir kt.);
- registracijos formoje pateikti nuorodas į mokslo renginio organizatoriaus duomenų tvarkymo taisykles. Rekomenduojama trumpai pagrįsti, kodėl renkama informacija (kiekvieną atvejų nurodant priežastį ir tikslą);
- registracijos formoje numatyti potencialiems dalyviams galimybę patvirtinti pažymint, kad perskaitė, supranta ir priima nurodytas sąlygas, plagiato prevencijos ir etikos politiką, lygių galimybių užtikrinimo ir prieinamumo politiką, privatumo ir teisinę politiką ir kt. (1 lentelė).

1 lentelė. Galimi klausimai dalyviams registracijos metu.

Rekomenduojama patikrinti, ar pasirūpinta pasiteirauti dėl šių aspektų:	
Ar sutinkate būti fotografuojami?	Taip / Ne
Ar sutinkate, kad būtų atliekamas vaizdo įrašas?	Taip / Ne
Ar sutinkate, kad būtų atliekamas garso įrašas?	Taip / Ne
Ar sutinkate, kad kontaktai būtų išsaugoti?	Taip / Ne
<i>Jie bus reikalingi išsiųsti dalomąją medžiagą, pranešimus / kvietimus į kitų metų mokslo renginius ir kt. (identifikuoti)</i>	Tel. Nr. Elektroninis paštas

Rekomenduojama patikrinti, ar pasirinkta pasiteirauti dėl šių aspektų:

Ar Jums reikalinga specifinė mityba?	Taip / Ne Patikslinkite:
Ar turite poreikių dėl sveikatos arba negalios?	Taip / Ne Patikslinkite:
Kokie kiti specifiniai poreikiai?	Patikslinkite:
Susipažinau ir sutinku su Lygių galimybių politika ir prieinamumo standartu	Taip / Ne
Susipažinau ir sutinku su Akademinei etikos politika	Taip / Ne
Susipažinau ir sutinku su priekabiavimo ir seksualinio priekabiavimo prevencija	Taip / Ne
Susipažinau ir sutinku su privatumo ir teisine politika	Taip / Ne
Ar pageidautumėte gauti pažymėjimą el. paštu?	Taip / Ne
Ar pageidautumėte gauti dalomąją medžiagą el. paštu?	Taip / Ne

ASMENS DUOMENŲ APSAUGA

Rekomenduojama atminti, kad tvarkant asmens duomenis (registravimo į mokslo renginį metu, pranešimų, mokslo darbų arba kitos autoriaus medžiagos priėmimo metu ir kitais atvejais, kada yra tvarkomi (renkami, įrašomi, sisteminami, saugojami, naudojami, atskleidžiami ir kt.) bet kokie fizinio asmens duomenys) mokslo renginio dalyviui (duomenų subjektui) privaloma pateikti visą BDAR 13 straipsnyje nurodytą informaciją, įskaitant:

- apie duomenų valdytojo ir, jeigu taikoma, duomenų valdytojo atstovo tapatybę ir kontaktinius duomenis;
- duomenų tvarkymo tikslus, dėl kurių ketinama tvarkyti asmens duomenis, taip pat duomenų tvarkymo teisinį pagrindą;
- kai duomenų tvarkymas atliekamas siekiant teisėtų duomenų valdytojo arba trečiosios šalies interesų, teisėtus duomenų valdytojo arba trečiosios šalies interesus;
- jei yra žinomi, asmens duomenų gavėjus arba asmens duomenų gavėjų kategorijas;
- asmens duomenų saugojimo laikotarpį arba, jei tai neįmanoma, kriterijus, taikomus tam laikotarpiui nustatyti;

- teisę prašyti, kad duomenų valdytojas leistų susipažinti su duomenų subjekto asmens duomenimis ir juos ištaisyti arba ištrinti, arba apribotų duomenų tvarkymą, arba teisę nesutikti, kad duomenys būtų tvarkomi, taip pat teisę į duomenų perkeliamumą;
- patartina pateikti informaciją apie asmens duomenų tvarkymą, taip pat nurodyti dokumentus, detalizuojančius asmens duomenų tvarkymo taisykles (asmens duomenų tvarkymo politiką ar pan.);
- kitą informaciją.

VAIZDO IR GARSO ĮRAŠYMAS

Rekomenduojama informuoti, kad viešo mokslo renginio metu dalyvis nepraranda savo privatumo ir išlaiko teisę spręsti, kam, kur ir kokiais tikslais leidžia naudoti savo atvaizdą.

Informuojant apie mokslo renginį patartina:

- pateikti nuorodą apie planuojamą fotografavimą ir / arba filmavimą bei kokiuose šaltiniuose nuotraukas (taip pat vaizdo arba garso įrašus) planuojama viešinti;
- jei filmuojami (fotografuojami; įrašomi dalyvių pasisakymai) konkretūs išskirti asmenys ir jie yra lengvai atpažįstami, reikia gauti jų sutikimą;
- jei dalyvaudamas mokslo renginyje dalyvis pastebi, kad yra filmuojamas (fotografuojamas; įrašomas jo pasisakymas), jam to nepageidaujant, ir jis aiškiai tai parodo (pasako) jį fiksuojančiam asmeniui, tokia asmens valia turi būti gerbiama (nebent būtų filmuojamas / fotografuojamas viešasis asmuo);
- fiksuojant panoraminį planą, kuriame neišryškintas konkretus žmogus, sutikimo gauti nereikia.

DUOMENŲ TVARKYMAS

Dalyvių arba kitų su mokslo renginiu susijusių asmenų duomenys ir kontaktinė informacija (toliau – informacija) gali būti saugoma tolesnei tinklaveikai.

Tokiu atveju reikėtų laikytis šios tvarkos:

- informacija renkama laikantis šioje Atmintinėje nurodytų asmens duomenų tvarkymo taisyklių;
- informacija nurodytu tikslu saugoma, naudojama arba kitaip tvarkoma turint atitinkamų asmenų sutikimą;
- sutikime nurodomi saugojimo tikslas ir terminas;
- informacija negali būti naudojama kitais, negu sutikime nurodyta, tikslais;
- asmuo informuojamas apie teisę bet kada atšaukti savo sutikimą.

AKADEMINĖS ETIKOS POLITIKA

Informuojant, kad siekiama užkirsti kelią galimiems akademinės etikos pažeidimams ir su tuo susijusioms pasekmėms, organizatoriams rekomenduojama įsipareigoti atlikti šiuos veiksmus:

- santraukas, pranešimus, mokslo darbus ir kt. turinį tikrinti teksto sutapčių programose;
- nepriimti pranešimų, kurie buvo jau teikti ankstesniuose mokslo renginiuose;
- pranešti apie atvirumo liniją, kuria galima kreiptis, jei mokslo renginio dalyviai pastebėjo galimų akademinės etikos (arba kitokių) pažeidimų;
- informuoti apie akademinės etikos pažeidimų pasekmes. Reikėtų atkreipti dalyvių dėmesį į tai, kad bet kokios plagiato apraiškos nebus toleruojamos, mokslo darbai, jei bus nustatyta kito autoriaus kūrinio, jo dalies plagiato faktų, bus atmesti ir kt.

INFORMACIJA APIE MOKSLO RENGINIO PARTNERIUS IR RĖMĖJUS

Teikiant informaciją apie mokslo renginio partnerius ir rėmėjus bei naudojant jų simboliką, patartina vadovautis skaidrumo, nešališkumo, interesų konflikto vengimo principais, todėl rekomenduojama:

- informaciją apie mokslo renginio partnerius ir rėmėjus skelbti bei jų simboliką viešinti su juridiniais ir (arba) fiziniais asmenimis sudarytose sutartyse (susitarimuose) nustatyta tvarka;
- nesant atitinkamų sutarčių, informaciją apie partnerius ir rėmėjus skelbti (viešinti), jeigu partneris (rėmėjas) su tuo sutinka.

PADĖKŲ DALYVIAMS IR DALYVIŲ PAŽYMĖJIMŲ ĮTEIKIMAS

Mokslo renginio dalyvius rekomenduojama informuoti, ar visi mokslo darbai bus paskelbti mokslo renginio leidiniuose, ar bus laisvai prieinami mokslo renginio dalyviams internete. Tuo atveju, jei medžiagą planuojama išsiųsti asmeniškai mokslo renginio dalyviams, patartina, kad:

- mokslo renginio dalyviai išreikštų pageidavimą / sutikimą gauti siunčiamus leidinius ir, esant sutikimui, nurodytą gavėjo adresą (el. pašta);
- pranešimų medžiagą siųsti dalyvių nurodytu adresu jiems asmeniškai (el. paštu);
- dalyviams išreiškus pageidavimą gauti pažymėjimą, turėtų būti nurodomas gavėjo adresas (el. paštas) arba sudaryta galimybė pažymėjimus atsiimti mokslo renginio metu;
- padėkas (pageidaujant asmeniui) rekomenduojama siųsti institucijoms, jeigu dalyviai atstovauja institucijai. Jei mokslo renginio dalyviai nėra nurodę institucijos, padėką rekomenduojama išsiųsti dalyvio nurodytu adresu.

Mokslo renginio dalyviams suteikiant prieigą prie internete patalpintų mokslo darbų ar pranešimų medžiagą išsiunčiant asmeniškai, tikslinga nurodyti, kad mokslo darbų platinimas, kėlimas į kitas el. platformas be šių mokslo darbų turinių teisių turėtojo sutikimo, bus vertinamas kaip autorių teisių pažeidimas.

KVIETIMAS TEIKTI PRANEŠIMŲ SANTRAUKAS

Svarbu aiškiai iškomunikuoti mokslo renginio dalyviams (potencialiems pranešėjams) tai, kokie lūkesčiai yra susiję su pranešimų santraukomis. Taip pat patartina informuoti, kokių lūkesčių, susijusių su pranešimų atranka, potencialūs pranešėjai galėtų turėti (ką organizatoriai užtikrina), todėl rekomenduojama:

- kvietime teikti mokslo renginio pranešimų santraukas rekomenduojama nurodyti terminą, iki kada galima teikti pranešimų santraukas, pranešimo santraukos apimtį (maksimalų žodžių skaičių); pranešimo santraukos struktūrą. Taip pat galima informuoti apie pranešimų santraukų atrankos kriterijus;
- užtikrinant grįžtamąjį ryšį rekomenduojama informuoti, kas peržiūrės (recenzuos) ir atrinks pranešimų santraukas (pvz., mokslo renginio organizacinis komitetas), kaip bus patvirtintas sėkmingas pranešimo santraukos pateikimas (pvz., el. paštu).

MOKSLO DARBŲ LEIDYBA

Siunčiant kvietimus potencialiems mokslo renginio dalyviams, rekomenduojama dalyvius iš anksto informuoti:

- ar jų pranešimai ir mokslo darbai arba pranešimų bei mokslo darbų santraukos bus publikuojami specialiame mokslo renginio arba kitame leidinyje, nurodant leidinio rūšį, duomenų bazes, į kurias patenka leidinio mokslo darbai, ir pan.;
- apie reikalavimus, kurie keliami publikuotiems pranešimams ir mokslo darbams, nurodant, ar yra reikalaujama, kad mokslo renginiui būtų teikiami iki jo niekur viešai neskelbti ir iki mokslo renginio kitiems leidėjams publikuoti nepateikti (neišsiųsti) mokslo darbai;
- jeigu bus publikuojami ne visų dalyvių pranešimai, mokslo darbai arba jų santraukos, reikėtų numatyti publikuojamų mokslo darbų atrankos kriterijus, nurodant, kas vykdys atranką, ar atrankos kriterijų neatitinkančių mokslo darbų autoriams bus sudaryta galimybė juos koreguoti, kad mokslo darbai tenkintų numatytuosius kriterijus;
- ar bus priimami mokslo darbai, kurie pateikimo metu yra recenzuojami, priimti publikuoti arba jau buvo paskelbti kitų mokslo renginių metu arba leidiniuose;
- ar autoriams leidžiama renginiui pateikti mokslo darbus, kai jie tuo pačiu metu pateikti kitiems leidėjams;
- ar vyks anoniminis arba atviras recenzavimas (ar pranešimų santraukų autoriai bus nurodomi ar ne), nurodyti tikslius recenzijų pateikimo terminus ir tai, kas lemia galutinį sprendimą dėl kvietimo dalyvauti mokslo renginyje (pvz., bendra visų recenzentų vertinimo taškų (balų) suma).

Siekiant išvengti galimų ginčų dėl autorių turtinių teisių, labai svarbu autorius supažindinti su publikavimo sąlygomis. Autorių sutikimas mokslo renginio organizatoriui leisti publikuoti mokslo darbus gali būti pareiškiamas: dalyviams pildant paraiškos formą, kur jie pažymėtų savo sutikimą arba nesutikimą su publikavimo sąlygomis; sudarant sutartį su leidėju, kurioje nurodomas autoriaus (jeigu reikalaujama, visų bendraautorių) sutikimas paskelbti visą dokumento (mokslo darbo) tekstą, ir pan.

Rekomenduojama nurodyti:

- ar po publikavimo autorių turtinės teisės liks autoriams ar jos bus perduotos leidėjui;
- ar visi mokslo darbai, paskelbti mokslo renginio leidiniuose, bus išsiunčiami mokslo renginio dalyviams;
- ar jie bus laisvai prieinami tik mokslo renginio dalyviams internete, ar jie bus laisvai prieinami per atvirą prieigą visuomenei;
- ar mokslo darbai, paskelbti mokslo renginio leidiniuose, galės būti platinami ir naudojami švietimo, komerciniais ir nekomerciniais tikslais.

PRANEŠIMŲ AUTORYSTĖ

Svarbu užtikrinti, kad būtų korektiškai nurodomas pranešimo (tyrimo) autorius (-iai), todėl rekomenduojama išsiaiškinti:

- ar pranešimą pristato mokslo darbo (bendra)autorius ar jis yra tik institucijos atstovas (autoriai yra kiti); tai turi būti aiškiai komunikuojama pristatymo metu ir pristatymo medžiagoje, taip pat atitinkamai nurodoma ir pranešėjo CV, t. y. kad skaitė kito (-ų) autoriaus (-ių) pranešimą;
- jeigu yra keli mokslo darbo autoriai, pristatančiam autoriui patartina aptarti savo ir bendraautorių indėlį.

LYGIŲ GALIMYBIŲ UŽTIKRINIMO POLITIKA IR PRIEINAMUMO STANDARTAS

Organizuojant mokslo renginį svarbu sudaryti sąlygas įtraukiai, pagarbiai ir lygias galimybes užtikrinančiai renginio aplinkai. Svarbu ne tik apibrėžti aiškius mokslo renginio dalyvių atrankos kriterijus, vadovautis prieinamumo standartais, bet ir numatyti priekabiavimo ir seksualinio priekabiavimo prevenciją mokslo renginio metu.

Mokslo renginių dalyvių atranką patariama vykdyti laikantis skaidrumo, objektyvumo ir lygių galimybių principų. Mokslo renginio organizatoriai turėtų taikyti vienodus atrankos kriterijus ir sudaryti vienodas dalyvavimo mokslo renginyje sąlygas, todėl rekomenduojama:

- skelbime (skrajutėje, informaciniame pranešime, kvietime į renginį ir pan.) aiškiai suformuluoti mokslo renginio organizavimo sąlygas ir dalyvių atrankos kriterijus;
- taikyti vienodus atrankos kriterijus neatsižvelgiant į asmens lytį, rasę, tautybę, pilietybę, kilmę, socialinę padėtį, tikėjimą, įsitikinimus arba pažiūras, amžių, lytinę orientaciją, negalią, etninę priklausomybę, išpažįstamą religiją, kt.;
- apsvarstyti, ar dalyvio mokestis neapsunkina tam tikrų tikslinių grupių dalyvavimo mokslo renginyje sąlygų.

Siekiant užtikrinti kokybiškas paslaugas visiems, svarbu vadovautis prieinamumo standartu, kurį paprastai suvokiame kaip aplinkos ir informacijos pateikimo pritaikymą kiekvienam, neišskiriant žmogaus pagal jo galimybes. Pokyčiai prasideda tada, kai organizacijos suvokia prieinamumo užtikrinimo svarbą, poveikį, gali įvertinti, kokių veiksmų, išteklių reikės siekiant užtikrinti prieinamumą, ir numatyti rizikas arba iššūkius, su kuriais gali tekti susidurti⁶.

- Verta apsvarstyti ir klausimą apie personalo, prisidedančio prie mokslo renginių organizavimo, prieinamumo užtikrinimo mokymus, ypač jie svarbūs tiems darbuotojams ir savanoriams (jeigu tokių yra), kurie tiesiogiai dirbs su mokslo renginių dalyviais.
- Rekomenduojama nurodyti kontaktinį asmenį, atsakingą už mokslo renginio prieinamumą. Asmuo turi būti gerai informuotas apie prieinamumo įrangą, taip pat mokėti bendrauti ir elgtis su skirtingą negalią turinčiu žmogumi.
- Patartina, kad visas personalas ir savanoriai būtų susipažinę su reikiama informacija apie prieinamumą.

PRIEINAMUMO UŽTIKRINIMAS

Prieinamumo užtikrinimas prieš mokslo renginį

Užtikrinant mokslo renginio prieinamumą, rekomenduojama prieš mokslo renginį atsakyti į žemiau identifikuotus klausimus:

⁶ Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022, *Kultūra visiems. Prieinamumo gidas*, žiūrėta 2021 m. kovo 3 d., <<https://kaunas2022.eu/prieinamumo-gidas/>>.

- ar mokslo renginio vieta yra fiziškai prieinama asmenims su judėjimo negalia arba ribotu judumu, regos negalia? Kokios yra / gali būti didžiausios kliūtys?
- ar reikės iš anksto užsakyti kokių nors papildomų paslaugų? Pavyzdžiui, gestų vertimas, vertimas užsienio kalbomis, panduso nuoma, papildomi žmogiškieji resursai asmeninei dalyvių pagalbai ir pan.
- ar pagalvota apie lydinčiuosius, kurie padeda žmogui su negalia keliauti, bendrauti, priimti sprendimus, vartoti vaistus ar naudotis tualetu (į mokslo renginius patariama juos įleisti nemokamai).

Užtikrinant patekimą į mokslo renginio vietą ir patogų judėjimą mokslo renginio metu jo teritorijoje, svarbu įvertinti fizinį mokslo renginio vietos prieinamumą, todėl rekomenduojama apsvarstyti ir išsiaiškinti:

- ar yra galimybė atvykti savarankiškai iš oro uosto;
- ar netoliese yra autobusų arba troleibusų stotelė, traukinių arba autobusų stotis, ar vežantis viešasis transportas pritaikytas žmonėms su negalia, ar prieinamo viešojo transporto tvarkaraštis suderintas su mokslo renginio veiklomis;
- ar pakanka automobilių stovėjimo vietų ir ar jas galima rezervuoti, ar paskirtos stovėjimo vietos yra pakankamo pločio, kad neįgaliojo vežimėlio naudotojai galėtų patekti į transporto priemonę ir iš jos, ar pakanka vietos abipus automobilio ir gale. Įlaipinimo ir išlaipinimo zonos turi būti pažymėtos aiškiai matomais simboliais;
- ar yra galimybė oriai naudotis mokslo renginio infrastruktūra. Reikėtų vengti tokių situacijų, kai dalyviai patenka į mokslo renginį pro galines duris arba yra nešami. Svarbu įsitikinti, kad liftai ir keltuvai veikia ir kad yra kvalifikuoto personalo, kuris prireikus nedelsiant padėtų jais pasinaudoti;
- ar netoliese yra vietos restoranų, viešbučių ir prekybos centrų, kurių paslaugomis savarankiškai galėtų pasinaudoti negalią turintys žmonės, ypač jei mokslo renginys trunka kelias dienas;
- ar mokslo renginiui svarbius objektus bei infrastruktūrą lengva rasti, ar rodyklės ir kiti ženklai yra suprantami, matomi ir pritaikyti žmonėms su negalia (užtikrinant šriftų parinkimą, jų dydį, spalvinio kontrasto reikalavimus žmonėms su regos negalia, tinkamo aukščio ženklų padėjimą / pakabinimą žmonėms, kurie juda vežimėliu, ir pan.), suprantami kitakalbams;
- ar nereikia judėjimo trajektorijų nuorodas papildyti aiškiai išsiskiriančiomis, išskiliomis grindinio linijomis, taip užtikrinant prieinamumą dalyviams su regos negalia.

Prieinamumo užtikrinimas teikiant informaciją apie mokslo renginį

Patartina informuoti apie mokslo renginį iš anksto (bent prieš kelis mėnesius), kad asmenys galėtų planuoti savo dalyvavimą. Informuokite būsimus dalyvius apie registracijos būdus, atvykimo ir patekimo į mokslo renginio vietą sąlygas, galimas suteikti paslaugas, įrangą ir pagalbą (ir galimybę jomis pasinaudoti).

Pateikiant informaciją apie mokslo renginį, rekomenduojama:

- naudoti aiškią ir nedviprasmišką kalbą, kad informacija būtų lengvai suprantama ir perskaitoma – tai aktualu ne tik asmenims, turintiems negalią. Taip pat svarbu pasirūpinti profesionaliu gestų kalbos ir audiovizualinio turinio vertimu į kitas kalbas (pagal poreikį);

- net jei organizuojamas mokslo renginys nėra visiškai prieinamas arba pritaikytas žmonėms su negalia, svarbu, kad pateikiama informacija apie mokslo renginio prieinamumą būtų tiksli;
- iš anksto informuoti apie tai, koks aprangos kodas bus taikomas mokslo renginio metu, taip pat pranešti, jeigu jis bus keičiamas prieš kitus su mokslo renginiu susijusius susitikimus (pvz., vakarienę ar kultūrinę programą, žygį ir kt.);
- pateikti informaciją apie specialius įėjimus, automobilių statymą ir apie galimybę rezervuoti vietą automobilių stovėjimo aikštelėje.

Mobilumo ir prieinamumo užtikrinimas mokslo renginio vietoje

Planuojant mokslo renginį būtina užtikrinti tinkamą darbo ir poilsio balansą. Patariama programoje numatyti reguliarias pertraukėles (maždaug kas 45 min.) Taip pat svarbu, kad maistas ir socialinės funkcijos (pvz., vakarienė) būtų prieinami žmonėms su negalia. Svarbu užtikrinti, kad mitybos paslaugos ir socialinės paslaugos (pvz., priėmimai) bei poilsiui skirtos zonos būtų aiškiai pažymėtos ir lengvai pasiekiamos žmonėms su negalia.

Organizuojant mokslo renginį, rekomenduojama:

- užtikrinti, kad registracijos, maitinimo ir mokslo renginio patalpos būtų pritaikytos visiems (pvz., kad stalo aukštis būtų tinkamas žmonėms su vežimėliais, kad būtų sudarytos sąlygos žmonėms judantiems vežimėliais patekti ir judėti tarp skirtingų erdvių ir kt.);
- patikrinti mokslo renginio dalyvių sėdėjimo patalpose planą, įskaitant neįgaliųjų vežimėliams skirtas vietas, kad vežimėlio naudotojas galėtų patogiai sėdėti su kolegomis ir dalyvauti mokslo renginyje arba kitoje veikloje;
- apgalvoti maršrutus iki pagrindinių mokslo renginių vietų, iki higienos patalpos. Jei arti nėra tualeto, patartina įrengti laikiną sanitarijos mazgą;
- patikrinti automatines duris arba pasirūpinti, kad būtų asmuo, kuris atidarytų duris visiems įeinantiems / išeinantiems;
- užtikrinti higienos kambarių prieinamumą: patikrinti, ar tinkamame aukštyje pakabintas veidrodis, ar šiukšlių dėžę galima atidaryti tiek kojomis, tiek rankomis, ar patogiai ir lengvai atsidaro durys, ar durys ir durų rankenos yra aiškiai matomos ir išsiskiria aplinkoje, ar yra pakankamai vietos manevruoti vežimėliu, ar visa įranga pasiekiamą žmonėms vežimėlyje, ar užtikrintas naudojimas patalpomis judesio sutrikimų turintiems žmonėms, ar yra kūdikių vystymo stalas ir moterims, ir vyrams skirtose patalpose ir kt.;
- užtikrinti saugų judėjimą. Menkas apšvietimas gali būti pavojingas visiems, o ypač tiems, kurių silpnas regėjimas arba kurie naudoja vaikštynes. Svarbu vengti stiprių apšvietimo pokyčių, kai iš šviesios patalpos patenkama į tamsią ir atvirkščiai. Patikrinkite, ar laikini higienos patalpų praėjimai ir judėjimo maršrutai yra tinkamai apšviesti;
- suplanuoti mokslo renginio programą taip, kad būtų pakankamai laiko judėti tarp skirtingų mokslo renginio įvykių ir vietų. Judėjimo sunkumų turintys asmenys dažnai yra lėtesni, todėl svarbu vengti staigių dienotvarkės pokyčių, kurie gali sukelti stresą ir nerimą tiems, kurie turi skirti laiko pasiruošti pokyčiams;

- mokslo renginio metu užtikrinti vertimą (gestų ir kitomis kalbomis), iš anksto informavus, kokia turi būti oficiali mokslo renginio kalba (-os) ir kokios bus vertimo galimybės. Komunikacija turėtų vykti tik tomis kalbomis (organizatorius galėtų įsiterpti / reaguoti taip pat ir į spontaniškus kitų kalbų vartojimo atvejus, neetišką elgesį ir kt.);
- pasirūpinti, kad asmenys, besinaudojantys vertimo paslaugomis, galėtų vienu metu matyti ir vertėjus, ir kalbėtojus;
- imtis priemonių, kad tiek scenoje esantys pranešėjai, tiek vertėjai būtų gerai nuolat apšviesti;
- nepamiršti, kad ryškioje saulės šviesoje gali būti sunku tiek skaityti ekrane, tiek ir sudėtinga stebėti gestų vertimą, jei už vertėjo sklinda ryški šviesa. Taip pat svarbu vengti nepakankamo apšvietimo, nes tuomet sudėtinga skaityti iš lūpų arba stebėti vizualinį kalbos vertimą;
- svarbu pasirūpinti vieta, skirta gestų kalbos vertėjams ir / arba vertėjams, darantiems audiovizualinį vertimą realiuoju laiku. Gestų kalbos vertėjai turėtų neužstoti rodomų vaizdų, bet turi būti aiškiai matomi. Užtikrinti, kad gestų kalbos vertėjai teiktų paslaugas ir per pertraukas, o jei reikia – ir po mokslo renginio.

Vaizdinės medžiagos prieinamumo užtikrinimas

Užtikrinant vaizdinės medžiagos prieinamumą visiems, svarbu:

- naudoti tinkamą teksto ir fono kontrastą, naudoti šriftus, kur aiškiai skiriasi mažosios ir didžiosios raidės, o pačios raidės yra vienodo storio. Tinkami šriftai: *Verdana*, *Calibri*, *Arial*; tinkamas dydis spausdintam tekstui: 14 Arial, 16 Arial; šrifto stilius: svarbiai informacijai arba pavadinimams paryškinti tinka „**bold**“ (pajuodintas) tekstas⁷;
- nepamiršti, kad nerekomenduojama kelti teksto ant vaizdinės medžiagos, fotografijų;
- vengti „*italic*“ (pasvirusio) teksto, pabraukimų, nerašyti ilgų tekstų DIDŽIOSIOMIS RAIDĖMIS, nes tai apsunkina skaitymą;
- tekstą lygiuoti pagal kairįjį kraštą, nes lygiuojant tekstą pagal abi puses tampa sudėtinga jį skaityti dėl susidariusių nevienodų tarpų;
- rekomenduojama nenaudoti blizgaus popieriaus, nes jis atspindi šviesą, arba plono popieriaus, nes tekstas gali persišviesti, susiliesti;
- pasirūpinti, kad pateikta medžiaga būtų tinkama nuskaityti teksto skaityklėmis, kurias naudoja regos negalia turintys asmenys;
- pristatant prezentacijas įgarsinti vizualią medžiagą, nupasakojant, kas pavaizduota skaidrėje;
- rengiant lenteles pasirūpinti, kad jų kontūrai būtų ryškūs;
- užtikrinti interneto svetainės prieinamumą⁸.

⁷ Vilniaus universitetas 2017, Strategija „Atviras neįgaliesiems universitetas“, žiūrėta 2021 m. sausio 10 d., <https://www.vu.lt/site_files/Senatas_Taryba/S-2017-10-1/Atviras_neigaliesiems_Universitetas.pdf>.

⁸ Aginskaitė, S, Gečaitė, K & Jonikaitis, G 2018, *Internetas visiems: Prieinamos skaitmeninės informacijos rengimo vadovas*, žiūrėta 2020 m. gruodžio 10 d., <https://www.lygybe.lt/data/public/uploads/2019/02/internetas_visiems.pdf>.

PRIEKABIAVIMO IR SEKSUALINIO PRIEKABIAVIMO PREVENCIJA

Organizuojant mokslo renginį svarbu užtikrinti sąlygas įtraukiai, pagarbiai ir saugiai mokslo renginio aplinkai, kur vadovaujamas aukščiausiais etikos ir elgesio standartais bei tikimasi iš visų dalyvių sąžiningo ir pagarbaus elgesio. Rekomenduotina jau prieš mokslo renginį informuoti dalyvius apie potencialius lūkesčius ir tai, kaip planuojama užtikrinti saugią bei pagarbią aplinką visiems dalyviams. Svarbu iš anksto susitarti, kaip bus laikomasi etiško elgesio principų, pvz., pasisakoma tik moderatoriui suteikus teisę kalbėti (reaguojama į keliamą ranką arba registruojamas klausimų eiliškumas pagal tai, kaip susitarta mokslo renginio pradžioje), aptariama su mokslo renginio dalyviais (-ėmis), ar tam tikras elgesys, bendravimo forma yra jiems (joms) priimtini (pvz., tam tikrose kultūrose nepriimtina sveikintis rankos paspaudimu ir pan.).

Mokslo renginio organizatoriams patariama aiškiai komunikuoti, kad bet kokios formos priekabiavimas (dėl lyties, lytinės tapatybės ir raiškos, lytinės orientacijos, fizinių gebėjimų, išvaizdos, tautybės, rasės, tautinės kilmės, politinės, priklausomybės, amžiaus, religijos ar kitų priežasčių) bei seksualinis priekabiavimas mokslo renginyje nebus netoleruojamas.

Kadangi šios diskriminacijos formos dar yra prastai atpažįstamos visuomenėje, verta rengiant informacinę medžiagą apie mokslo renginį įtraukti priekabiavimo ir seksualinio priekabiavimo prevencijai skirtą dalį. Joje galima aprašyti, koks elgesys yra tinkamas, koks netinkamas, ką daryti susidūrus su priekabiavimu bei kaip reaguoti stebint netinkamą elgesį mokslo renginio metu. Žmogaus orumo apsauga, asmens ir privataus gyvenimo neliečiamumas yra kiekvieno žmogaus konstitucinės teisės, kurios gali būti apgintos tik tuo atveju, jei nukentėjusieji praneša apie patirtus incidentus⁹. Mokslo renginyje tam tikslui rekomenduojama sukurti atvirumo liniją, kuri užtikrintų pranešėjo saugumą. Patariama, kad visas mokslo renginio personalas būtų specialiai apmokytas ne tik užtikrinti prieinamumą, bet ir vykdyti seksualinio priekabiavimo prevenciją, o dalyviai aiškiai žinotų, kad turi teisę ir galimybę saugiai pranešti apie netinkamą elgesį ir nepatirti persekiojimo.

Seksualinis priekabiavimas gali pasireikšti įvairiomis formomis – nuo nepriimtino ir akivaizdžiai seksualinio elgesio (pvz., nenorimo fizinio kontakto arba pasikartojančių seksualinių pasiūlymų) iki subtilesnių, tačiau vis tiek žeidžiančių ar žeminančių poelgių – gašlių žvilgsnių, seksistinių „juokelių“, komentarų apie išvaizdą arba kūno formas, asmeninės erdvės pažeidimo. Žodžiu, raštu ar fiziniu veiksmu išreikštas elgesys, kuris žemina asmenį arba verčia jaustis nepatogiai dėl jos / jo lyties, yra laikomas priekabiavimu dėl lyties (pavyzdžiui, jei mokslo renginyje e moters yra prašoma elgtis arba rengtis „moteriškiau“, klausama: „O kas prižiūri Jūsų vaikus?“ ir kt.).

Priekabiavimas ir seksualinis priekabiavimas gali pasireikšti tokiais formomis kaip nepageidaujamas fizinis kontaktas; žodinis arba rašytinis žeminimas (įžeidūs juokai ir pokštai, nuolatinės pastabos, neapykantos kalba, apkalbos, gandų skleidimas, šmeižtas ir pan.); įžeidžių paveikslėlių, užrašų arba kitokios medžiagos demonstravimas, platinimas, įžeidūs gestai; grasinimas arba kitoks bauginantis elgesys, kuriuo siekiama riboti mokslo renginio dalyvio apsisprendimo laisvę; daromas poveikis mokslo renginio dalyviui siekiant seksualinių paslaugų ir kt.

⁹ Daugiau informacijos žr. interneto svetainėje, skirtoje seksualinio priekabiavimo prevencijai, <http://jauciuosigerai.lt/>.

Siekiant įvertinti, ar situacija laikytina seksualiniu priekabiavimu, verta atkreipti dėmesį į tai:

- ar komentarai / elgesys privertė žmogų jaustis nepatogiai, nejaukiai?
- ar priekabiautojas leidžia sau taip elgtis dėl jo ir nukentėjusiojo nelygiavertio profesinio santykio?
- ar žodžiu, raštu, fiziniu veiksniu išreikštas elgesys yra nepageidaujamas, užgaulus?
- ar žodžiu, raštu, fiziniu veiksniu išreikštas elgesys yra seksualinio pobūdžio?

Siekianti išvengti priekabiavimo arba seksualinio priekabiavimo, rekomenduojama viso mokslo renginio metu (įskaitant kultūrinius renginius, vakarienes) būti atidžiam, gerbti kiekvieno dalyvio privatų gyvenimą, pažiūras, įsitikinimus, jų fizinį ir psichinį neliečiamumą, stengtis suvokti, ar jo žodžiu, raštu arba fiziniu veiksniu išreikštas elgesys gali sukelti nemalonias, nepageidaujamas, orumą žeidžiančias pasekmes.

Rekomenduojama vengti:

- familiaraus pasisveikinimo būdo, neetiškų kreipinių (pvz., vardų trumpiniai, pravardės, mažieji kreipiniai);
- komplimentų, nesusijusių su asmens dalykinėmis savybėmis;
- komentarų apie fizinę išvaizdą arba aprangą, žmogaus tapatybės požymius, fizinės išvaizdos įdėmaus apžiūrinėjimo;
- neetiškų komentarų apie asmens pažiūras, silpnybes arba stipriąsias puses, jo privatų gyvenimą; įžeidžių arba nepagarbių juokelių, pokštų apie vieną ar kitą lytį arba kitą tapatybės aspektą, seksualinio pobūdžio komentarų;
- fizinių prisilietimų prie asmens, nebent gavus jo pritarimą;
- įkyraus dėmesio rodymo; kalbėjimo tono, kai garsai ir judesiai galėtų žeidinti, žeminti žmogų arba kelti seksualinio pobūdžio asociacijas;
- naudoti vizualines priemones, žeminančias garbę ir orumą (plakatai, nuotraukos, piešiniai, daiktai ir kt.);
- rašyti arba siųsti įžeidžiančio pobūdžio, žeminančius garbę ir orumą žinutes, elektroninius laiškus.

Jei pristatant tyrimų rezultatus žeidžiančio ir diskriminacinio pobūdžio informacija pateikiama kaip pavyzdžiai, būtina nurodyti, kad medžiaga įtvirtina stereotipus ar kad vaizduojama netinkamo turinio medžiaga.

VEIKSMAI PATYRUS AR PASTEBĖJUS NETINKAMĄ ELGESĮ

Susidūrus su elgesiu, turinčiu priekabiavimo arba seksualinio priekabiavimo požymių, patartina ramiu tonu pasakyti ar kitaip parodyti taip besielgiančiam asmeniui, kad toks elgesys yra nepriimtinas ir turi būti nedelsiant nutrauktas¹⁰.

¹⁰ *Seksualinio priekabiavimo prevencijos ir atvejų nagrinėjimo gairės*, žiūrėta 2020 m. gruodžio 17 d., Lietuvos universitetų rektorių konferencija 2020, <<https://lurk.lt/index.php/dokumentai/seksualinio-priekabiavimo-prevencijos-ir-atveju-nagrinejimo-gaires/>>.

Tokiais atvejais rekomenduojama:

- pranešti apie tai atvirumo linija arba pasikalbėti su atsakingu asmeniu apie tai, kas įvyko;
- aptarti tai su patikimais žmonėmis (šeimos nariais, draugais, kolegomis, bendramoksliais) arba kreiptis pagalbos į psichologą.

Pastebėjus netinkamą elgesį svarbu netoleruoti jo, nelaikyti to pokštu ar nevykusi pajuokavimu, neskatinti tokio elgesio šypsena, juoku arba kitais tokį elgesį palaikančiais veiksmais.

Stebėtojo reakcija į seksualinį priekabiavimą yra svarbi ne tik nukentėjusiojo savijautai, bet ir bendrai mokslo renginio atmosferai. Kiekvieno mokslo renginio dalyvio pareiga – parodyti, kad priekabiavimas nėra normalus ir toleruotinas elgesys.

Susidūrus su priekabiavimo arba seksualinio priekabiavimo požymių turinčiais veiksmais ar elgesiu, rekomenduojama:

- pasižymėti reikšmingas aplinkybes, jei įmanoma, užfiksuoti įkalčius (nufotografuoti, užrašyti), įsidėmėti liudytojus, pasižymėti veiksmo vietą ir laiką;
- kreiptis į mokslo renginio metu veikiančią atvirumo liniją ar atitinkamas institucijas;
- pasiūlyti nukentėjusįjį palydėti ir paliudyti buvusią situaciją.

BENDRAVIMO KULTŪRA

PADĖKOS IR SIMBOLINĖS DOVANOS

Reiškiant padėkas arba teikiant dovanas svarbu, kad būtų veikiami laikantis objektyvumo, tikslingumo ir nešališkumo principų. Dovanos negali būti siejamos su lytimi arba kitais tapatybės aspektais, t. y. dovanų įteikimo ar padėkos pareiškimo procedūra negali būti diferencijuojama pagal lytį, amžių arba kitas savybes, nesusijusias su dalyvavimu mokslo renginyje. Prieš įteikiant dovaną, rekomenduojama įvertinti kultūrinius, fizinius ir kitus dovanos gavėjo ypatumus (pvz., kilus abejonių, ar priimtina dovanos gavėjui paspausti ranką ir kt.).

Vertėtų atkreipti dėmesį į tai, kad:

- mokslo renginių dalyviams, rėmėjams ir kitiems su mokslo susijusiems asmenims padėkos gali būti pareikštos žodžiu arba pateiktos raštu;
- mokslo renginių dalyviams gali būti dovanojamos reprezentacinės dovanos su organizacijos simbolika arba daiktai, turintys informacinę paskirtį (brošiūros, bukletai, katalogai). Negali būti dovanojamos didesnės nei teisės aktuose nustatytos vertės dovanos;
- negali būti dovanojamos dovanos arba teikiamos paslaugos, jeigu tai susiję su asmens tarnybine padėtimi arba tarnybinėmis pareigomis pagal Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo 13 straipsnio 1 dalį, išskyrus to paties straipsnio 2 dalyje numatytus atvejus. Prieš dovanojant dovanas, rekomenduojama atsižvelgti į Rekomendacines gaires dėl dovanų ir paslaugų priėmimo apribojimo¹¹.

GRĮŽTAMASIS RYŠYS

Siekiant įvertinti mokslo renginio ir gerinti būsimų mokslo renginių kokybę, rekomenduojamas informacijos rinkimas grįžtamajam ryšiui užtikrinti:

- grįžtamasis ryšys organizuojamas taikant konkrečiai situacijai aktualius informacijos rinkimo (anketavimą, apklausas, pokalbius ir kt.) bei apdorojimo būdus. Grįžtamajam ryšiui užtikrinti negali būti pasitelkiama viešo pasisakymo forma;
- informacija apie grįžtamąjį ryšį renkama mokslo renginio pabaigoje arba po mokslo renginio, nurodant grįžtamojo ryšio tikslą ir nustatant grįžtamojo ryšio užtikrinimo terminą;
- klausimai siekiant grįžtamojo ryšio privalo būti formuluojami laikantis akademinės etikos principų;
- grįžtamąjį ryšį dalyviai arba kiti susiję asmenys užtikrina savanoriškai;
- grįžtamasis ryšys gaunamas užtikrinant anonimiškumą. Pagal susitarimą grįžtamasis ryšys gali būti neanonimiškas;

¹¹ Rekomendacinės gairės dėl dovanų ir paslaugų priėmimo apribojimų, žiūrėta 2021 m. sausio 17 d., Vyriausioji tarnybinės etikos komisija 2020, <https://www.vtek.lt/images/Duomenys/VTEK_Rekomendacines_gaires_del_dovanu_ir_paslaugu_priemimo_apribojimu_20200312_fin.pdf>.

- mokslo renginio organizatoriai užtikrina apklausų priemonių (anketų ir pan.) prieinamumą; apklausų priemonės turi būti pateikiamos ta (-omis) kalba (-omis), kuria (-iomis) buvo organizuojamas mokslo renginys.

SKLAIDA PO MOKSLO RENGINIO

Komunikuojant apie mokslo renginį svarbu užtikrinti asmens duomenų apsaugą, informacija apie mokslo renginį turėtų atitikti Lietuvos visuomenės informavimo etikos kodekso nuostatas. Komunikuojant rekomenduojama parodyti prieinamumo standarto, lygių galimybių skatinimą, įvairovės puoselėjimą, galima paminėti ir mokslo renginyje užtikrinamą priekabiavimo prevenciją.

Informacijos apie mokslo renginį sklaida taip pat gali apimti grįžtamojo ryšio metu surinktos informacijos pateikimą.

VIRTUALŪS MOKSLO RENGINIAI

Siekiant užtikrinti virtualaus mokslo renginio informacijos sklaidą pirmiau aptartais aspektais, organizatoriams patariama:

- mokslo renginį organizuoti įprasta tvarka (pagal ankstesniuose atmintinės skyriuose išvardintų punktų turinį);
- informuoti dalyvius apie prisijungimą prie susitikimo (-ų) ir dalyvių prisistatymo tvarką;
- paruošti oficialią mokslo renginio užsklandą (vizualą), kuria dalyviai galėtų naudotis vaizdinės transliacijos metu;
- dalyvio pažymėjimus išduoti tik tiems asmenims, kurie realiai dalyvauja mokslo renginiuose;
- mokslo renginio metu užtikrinti galimybę dalyviams realiu laiku užduoti klausimus;
- į visus klausimus stengtis atsakyti, užtikrinti galimybę pasisakyti (moderatorius suteiktą teisę kalbėti išlaikant eiliškumą);
- nešališkai atrinkti klausimus (jei nėra galimybės atsakyti, klausimai kartojasi / iš dalies sutampa ir pan.);
- mokslo renginio metu užtikrinti vertimą (gestų ir kitomis kalbomis), iš anksto informavus, kokia turi būti oficiali mokslo renginio kalba (-os) ir kokios bus vertimo galimybės. Komunikacija turėtų vykti tik tomis kalbomis (organizatorius galėtų įsiterpti / reaguoti taip pat ir į spontaniškus kitų kalbų vartojimo atvejus, neetišką elgesį ir kt.).

Siekiant užtikrinti virtualaus mokslo renginio sklaidą atmintinėje aptariamais aspektais, dalyviams patariama:

- pranešimus skaityti oficialiai patvirtinta mokslo renginio kalba;
- mokslo renginio metu įsijungti vaizdo kamerą;
- pasirinkti atitinkamą oficialią mokslo renginio užsklandą;
- nepertraukinėti pranešėjo, elgtis etiškai, užduoti klausimus tinkamu metu (organizatorių aptarta tvarka).

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

Iškilius klausimams, susijusiems su akademinės etikos klausimais ar pažeidimais mokslo renginiuose (arba juos organizuojant), kviečiame kreiptis į Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybą; tel. 8 694 43992, el. p. info@etikostarnyba.lt.

Papildomais klausimais, susijusiais su lygių galimybių pažeidimais, diskriminacijos atvejais mokslo renginiuose (arba juos organizuojant), kviečiame kreiptis į Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą; tel. 8 706 63899, el. p. lygybe@lygybe.lt.

KITI NAUDINGI KONTAKTAI

Emocinę pagalbą galima gauti telefonu:

„Jaunimo linija“ – 8 800 28888 (visą parą)

„Vaikų linija“ – 116 111 (kasdien nuo 11 iki 23 val.)

„Vilties linija“ suaugusiems – 116 123 (visą parą)

„Pagalbos moterims linija“ – 8 800 66366 (visą parą)

„Linija doverija“ paaugliams ir jaunimui (rusų kalba) – 8 800 77277 (16–20 val. pirmadieniais–šeštadieniais, išskyrus valstybinių švenčių dienas)

Emocinė parama internetu:

„Vaikų linija“ – registruotis ir rašyti svetainėje: www.vaikulinija.lt

„Jaunimo linija“ – registruotis ir rašyti svetainėje: www.jaunimolinija.lt/internetas

„Vilties linija“ – rašyti svetainėje: paklausk.kpsc.lt/contact.php arba vilties.linija@gmail.com

„Pagalbos moterims linija“ – rašyti el. paštu: pagalba@moteriai.lt

LITERATŪRA

1. 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas), žiūrėta 2021 m. kovo 21 d., <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679>>.
2. Aginskaitė, S, Gečaitė, K & Jonikaitis, G 2018, *Internetas visiems: Prieinamos skaitmeninės informacijos rengimo vadovas*, žiūrėta 2020 m. gruodžio 10 d., <https://www.lygybe.lt/data/public/uploads/2019/02/internetas_visiems.pdf>.
3. *EGOS Diversity and Anti-Harassment Policy*, žiūrėta 2021 m. vasario 19 d., European Group for Organizational Studies, <https://www.egosnet.org/egos/about_egos/diversity_and_anti-harassment_policy>.
4. Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022, Kultūra visiems. *Prieinamumo gidas*, žiūrėta 2021 m. kovo 3 d., <<https://kaunas2022.eu/prieinamumo-gidas/>>.
5. Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymas.
6. Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas.
7. *Rekomendacinės gairės dėl dovanų ir paslaugų priėmimo apribojimų*, žiūrėta 2021 m. sausio 17 d., Vyriausioji tarnybinės etikos komisija 2020, <https://www.vtek.lt/images/Duomenys/VTEK_Rekomendacines_gaires_del_dovanu_ir_paslaugu_priemimo_apribojimu_20200312_fin.pdf>.
8. Reward I Equator Conference 2020: Sharing Strategies for Research Improvement. Konferencijos programa.
9. Safe space policy for ECSA 2020 conference, žiūrėta 2021 m. sausio 14 d., European Citizen Science Association, <https://www.ecsa-conference.eu/ECSA_Safe_space_v1_2.pdf>.
10. Seksualinio priekabiavimo prevencijai skirta interneto svetainė, <http://jauciuosigerai.lt/>.
11. *Seksualinio priekabiavimo prevencijos ir atvejų nagrinėjimo gairės*, žiūrėta 2020 m. gruodžio 17 d., Lietuvos universitetų rektorių konferencija 2020, <<https://lurk.lt/index.php/dokumentai/seksualinio-priekabiavimo-prevencijos-ir-atveju-nagrinejimo-gaires/>>.
12. Vilniaus universitetas 2017, Strategija „Atviras neigaliesiems universitetas“, žiūrėta 2021 m. sausio 10 d., <https://www.vu.lt/site_files/Senatas_Taryba/S-2017-10-1/Atviras_neigaliesiems_Universitetas.pdf>.

The graphic features a large green quarter-circle in the upper right, a grey quarter-circle below it, and a grey horizontal bar on the left. A dark green vertical bar runs along the right edge of the page.

Atmintinė yra laisvai prieinama Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos interneto svetainėje <https://etikostarnyba.lt/> (žr. Veikla > Rekomendacijos, gairės) bei Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos interneto svetainėje <https://www.lygybe.lt/lt> (žr. Veikla > Tarnybos leidiniai).

Citavimas: Harvardo stilius

Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba 2021, *Akademinės etikos ir lygių galimybių užtikrinimas mokslo renginiuose: atmintinė*, Vilnius.